

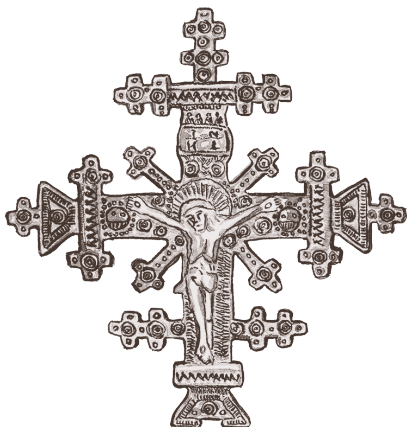
*Теперичькі вам уповім, йик було направду
з тотими мудрагелєми. Чісту правду му казати.
Бо икий бих мав інтерес, аби туманити?
Перший мудрагель називавси в книжках
Талес, але направду називавси вин*

Штефан Біда ни з Мілету, лиш з Микуличіна

Йиго дєдя кутав вивці и продавав коні, тай чесом брав сина до міста, аби фіру сокотив. Але Штефанкови нудилося так сидіти на фірі й сидіти. А сидіти було мус, тай з тотих нудив навідало го думанє. И зробивси йик той мудрагель. Штефан Біда з Микуличіна, котрому, аби ни пизнати, поклали имне Талес з Мілету, ни вженивси. Коли йиму мама докучела: „чьо їс си ни жениш“, то ї говорив: „ше ни чес“. А йик ше колис нагадала, то казав ї: „вже ни чес“. Так, то ни було чесу на дурниці. Йик го хтос питавси, чьо ни маєт дітий, то казав: „бо я люб’ю діти“. Але були й такі, шо си з него підсміхали. Икос вночі війшов вин на ґрунь, аби си надивити на звїзди тай бехнувси д’земни. Увиділа то Катеринка з Полумистого тай рознесла по цілому селі: „Гей, икий ми з него мудрагель, ни видит того, шо пид ногами, а хотів би знати, шо на небі“. Баби на селі ни шенуют нижонатих. Хіба ксьондза.

Сегодне навіть малі діти учютьси в школах „тиуреми Талеса“, казати би Штефана Біди з Микуличіна. А було з тов

„тиуремов“ так. Йик будували дзвиницу церькви у місті, то кінчіласи їм мірка, и ни знали, ци тра вже кінчети дзвиницу, ци ше ні. И йикби ни Штефанко, була би з того друга вежя Вавилонска. Бо майстри були робитні, ни такі, йик тепер. Лиш Штефан вишпекулював, шо аби помірети висоту будови, маеш помірети її тїнь вид сонця тогди, коли тїнь хлопа така задовга, йик сам хлоп. Помірели. А тогди Штефан каже: „браччіки, доста“. Но и так та вежя стоїт по сегодне. Штефан таки мав голову на плечях. Раз узимі, йик було темно и душі умерлих пидходили пид викно, Штефанко сказав: „Смерть ничім си ни різнит вид житя“. Хтос му каже: „То чьо їс ни вмираеш?“ Вин на то: „Ну та того. Коби си різнила, то бих мо' и вмер, а йик так, то нашо буду вмирати“. Такий то був Штефан Біда з Микуличіна, шо з нуди вібаг думанє.

*Шо вам повім, то вам повім,
але повім вам, шо Гіппократес
по правді називавси*

Василько Галиця з Білих Ослав

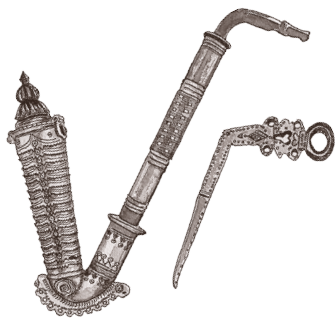
А то був дохтор, шо знав хороби лічити. Перший дохтор на Гуцулії. А було так. Люде си лічили, йик могли. Вірили, шо слабість приходит вид злих духів. Може тако прийти, йик хто нашле вроки. Икас відьма зиркне на те лихим оком, и вже чюєш: в голові си мутит и кегнет на ригане. Тогди тра три рази глипнути на земню и небо, на земню и небо, на земню и небо, тай вроки зчезнут. Газди з Бистреця до сегодне в'єжут коням черлені китици, аби злі вроки прикегати тай аби коней ни имивси храпак. Допіру Василько Галиця перший взев хоробу на розум. Зи слабостев можна сказати є так, йик би хто фалчував у музици. Ти кегнеш приму, а другий секунду. Кегне зле. Ціле гране на ніц. Так само з басами. Прим – най будет – добрий, секунд добрий, а басист рипит. Гет зле. Хороба – то розстроєна натура. Таке скреготане, аж муряшки по шкірі йдуд. А дохтор, шо лічит, то настроювач натури. Озмет колик вид струни, ту попустит, там пидкегне, постукав, послухав и... вже йграє! Так само зробит з чьоловіком. Артиста! Тилько шо вид людий.

Рид Галиців був двоєкий. Одно гіле роду воювало. Йик си война точіла, то Галиці вже на ній були. Галиці кожду битву мали вийграну, лиш витак цісарі войну пройгравали. А друге гіле роду – то були музики. Ці, йик не йграли,

то строїли, а йик мали вже настроєне, но то йграли. Малий Василько Галиця випутавси з тої суперечности. Єк одні си б'ють, а другі йграют, то дїтваку ніц си ни лишее, йик лиш лічити. Айбо лічив так, йикби слабого до гуцульскої музики мав привчіти. Аби и в нім всьо грало.

Йой, Госпидку любий, вин и зуби кегав, йик тра було. Навіть из зничюленем. Мав такий маленькій стів из дирков, а попид ним, пид дирков шило було, а пид шпіцом шила – лабка. Єк хтос сідав на столику, то Галиця кліщі прикладав д'зубови, тако вмах притискав ногов лабку, шило штрикало вишше литки, и йик те ни дзюгне, то гет забув'їс про зуба и... фурт, вже по нім. Икос раз вирвав Галиця бортавого зуба бабі з Дилетина, то вна повіла: „Знала'м, шо мают коріне, але шоби таке доуге?“ Василько Галиця з Білих Ослав вигадав присегу, шо ї називають „клетьбов Гіппократеса“. Але йик уна может так си називати, йик гет нієкого Гіппократеса ни було, але був у Білих Ославах Василько Галиця, шо витак перебравси до Ворохти. Там, йик зривавси полонинский вітер, тай людий бра-лоси йкес таке розстроєне, шо ніц, лиш си вішели, то вин їх виджив'єв, добрим вітром надував тай так вертав їм духа. Та бо ни всім вертав, а лиш тотим, шо ше ни вистили. Гей-га, тотóму шо вистив, навіть музика ни поможет.

*Ци виділисте царинки на Довгім Ґруни, через икий
колис вела одинока дорога з Галичини до Ясіне?
Є на нїм роздорожишиє Білі Хрести,
відків добре видко Говерлю, Петрос и Близницю.
Нидалечько, у Верб'єжівській перії,
жив перед віками мудрагель,
шо називавси по-грецьки Анаксімандром,
а так на правду був то ніхто инчий, лиш сам*

Йвась Пластунек из Ясіне

Той допіру мудрував! Люде гонилиси за бацулями, гарували коло сіна, крутилиси коло маржинки, а вин – мудрував. Виходив досьвіта за ґражду, дививси, йик негура д'небу з земні йде, вітер вид Близници д'Чьорногорі кегне, и дивувавси сьвіту. Хто си дивує, той си видивує. Йвась Пластунек з Ясіне сам себе питавси: шо було на почетку? И найшов! На почетку була пустка. Йикбес сидів на Довгім Ґруни, то бес так само говорив.

Ни знаю, ци знаєте, шо то є „пустка“? Пустка – то йикби напівнічьо. То си кегне и кегне, и ни кінчеїтси. Єк ті царинки помежи Лазішшінов и Квасами. Пробуй хапнути косу тай косити. Йдеш ручка за ручков, а ни менчеїтси. Борше вмреш, йик докосиш до послідку. Пустка – то йикби тоти цекоти на Ребрах у Чьорногорі. Ребро при ребрі, з одного боку такі білєві, з инчего – чьорневі, а всі йкіс такі нивидєчі й глухі. Кау вам – пустка, напівнічьо. Пустка – то йик чєсом и старий для баби. Нáколи старий бабі допече, то баба

д'нему: „ти – напівнічю!“ Ци з такого может вийти шош добре? Может си шош уродити? То доперва питанє!

Але Йвась Пластунєк з Ясіне відав, шо з пустки родит-си сама несправедливість. Бо най будет, вродитси камінь. И уже той камінь пропихаїтси тай розпихає, ліктями моцует, шоби инчі камені вид себе видопхати и лиш самому бути на цім сьвіті. Або, ади, йик си вродит трава. Вже та одна трава инчу траву вид себе видпихає, шоби роси їй, прецінь, ни випила. Най си вродит гудзуля, на тот приклад – павук. Вже тот павук сїть накегає, шоби муха до сїті трафила. Най си вродит єгне. Вже на то єгне пантруєт вовк. Розбїйницке право рєдит сьвітом. Єгне їст траву, вовка жерут блохи, а над усим висит пустка. Сьвіт стоїт на розбїйницкїм правї.

Памнєть про думки Йвася Пластунєка з Ясіне є водно жива. Нарид забуває, хто вповів, але знають, шо вповів. А май бирше сидит їм у головї та пустка, тото напівнічю, ніц, нічю. Михасєви Янощуку, котрий жив сто дваїцїть и шискь років, а дєдьо йикого видів Довбушя, показалося тото в флєшцї. Повім бирше: вно вїйшло з флєшки. Газди при горівцї байкували, шо би то мало бути, то „нічю“. Михась їм повів: „то є півлітра на двох“.

Думки мудрих людий жиють вїчно.

*Ци булисте на Веснаръці?
Єк ни булисте, то йдіт.
На Веснаръці перед роками
ватагував мудрагель, икий
знавси з Йвасьом Пластунєком,
ясінским Анаксімандросом,
і навіть казав до него „вуйку“,
а називавси ни Анаксіменес,
єк то пишут, але попросту*

Лесьо Лїнивчюк из Веснаръки

Уни оба си здибали, йик верталиси з міста з ермарку. А до Ясіне тогди ходилоси коло води. То вни сідали собі над водов, а йик їм хотїлоси їсти, то ловили рибу, пекли ї на вогни и фурт самї себе питали: „Шо то було на почетку?“ Єк Йвась Пластунєк повїв, шо „пустка“, то Лесьо му перєчїв: „Нїколи на свїточьку, вуйку, ни є то пустка, бо з пустки можєт взєтиси лиш само нїчьо“. Тогди Анаксімандрос, таки Йвась Пластунєк, на то: „Ну то шо?“

Лесьо, гейби Анаксіменес, виснував так: „На почетку був дух. З духу берєтси в-дих, ви-дих, вид-дих. Йик дих си збере вкупу, то родитси душа. Душа держит чьоловіка вкупї. Бо йикби ни держєла, то бєсте си розлетїли на амен“.

Дих усєко дує. Єк вийдєш на верх Веснаръки, то го добре чюєш. Чюєш, йик тепла днина любєсєнько обчїпаєт свїт. А йик узлоститси, то Сусє Христе тай Божа Мати! Перє зимов, сїчє дожєм, ломит дєрева, хати перєносит з мїсця на

місце. Божа сила. Єк дих розрідитси, то з того повстаєт огонь. Видите го? Йкий є рідкий, вин робитси горечий и пидймаєтси просто у небо. И з того повстають звізди. А йик загуснет, то стаєтси вітром, а йик ше май бирше загуснет, то робитси хмара, а з хмари летит вода – бо вода то такіж повітрений дух, лиш шо мокрий. Мокрий дух прочюраєт в земню и родит каміне. А витак то вже єв'єїтси ціла решта.

Всьо гуснет и рідієт, изнов затугаєт тай си зріджує. Сказав бес, шо пульсуєт. Єк та кров. Ту є почеток.

Йвась Пластунєк ни дав си переконати. Був старший і ни пасувало вступитиси менчєму. И так си розходили: одєн зи своїм повітрєним дихом, а инчий зи своїов пустков. Але по Лєсєви Лїнивчюкови, верховинскім Анаксїменєсі, таки шош си лишило. Бо вин д'тому всєму був музиков. Шо роб'єт музїки? Музики рєдют вітром. Хапают повітрєний дух в смичьки тай перєкладают го на струни. А йграют так. Прим граєт нуту: „Вїє вітер, вїє буйний, тай из Чьорногори...“, а секунд йїму вторує: „А-ни-пустка, а-ни-пустка, а-ни-пустка...“ И в тотїй музицї чьоти, йик над потоком Лазїшшіна, нидалєко видтїв, дє вин вчюраєт в Тису, в погїдну лїтну днину нипають по єрмарку Лєсьо-Анаксїменєс из Йвасьом-Анаксїандросом.

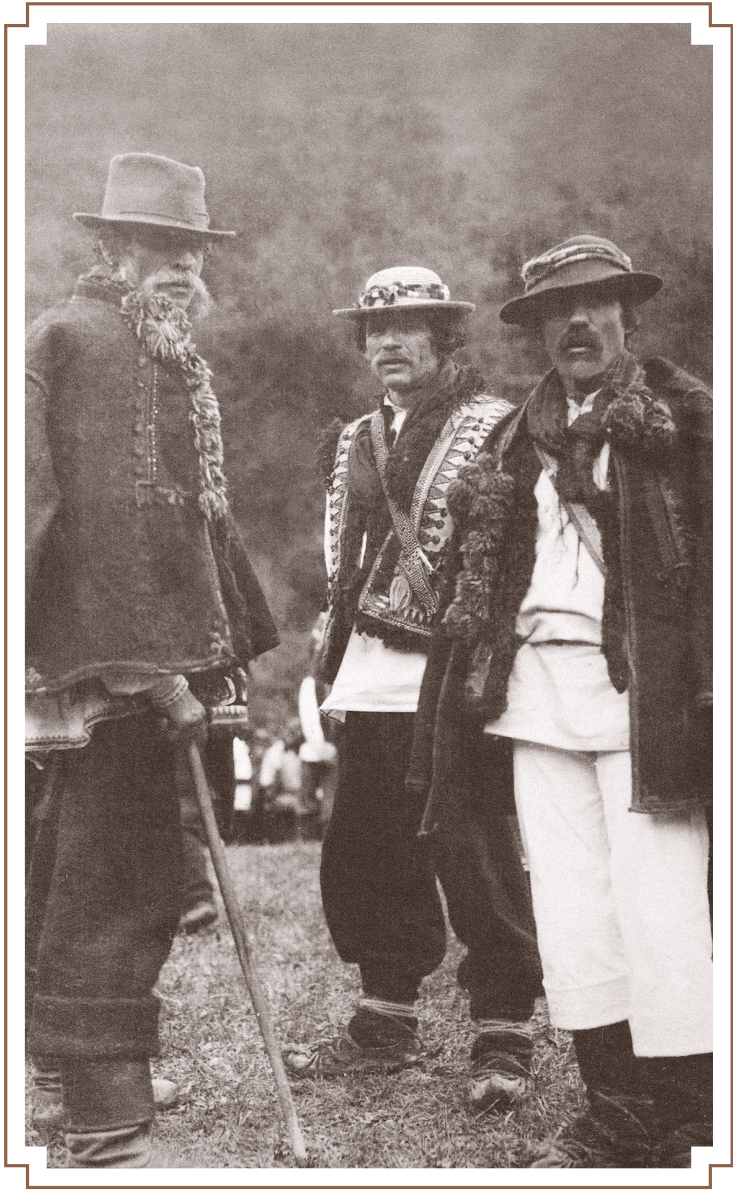
*Той, кого кликали Гераклітосом з Ефесосу,
направду називавси*

Онуфрій Манчук з Підкринти в Жєб'ю-Ільцях

Був то чьоловік фудульний тай носивси високо. Мусів би го довго питатиси, аби вин видозвавси. Питаєшси, чьо вин сидит мовчьки, то видказував: „Шобесте ви говорити могли“. Цілий тобі Онуфрійко.

Дєдя го був ватагом на полонині Гаджіна. Коли Онуфрійко був малий, то казав му дєдя ватру в колибі сокотити. Й у вогни показаласи Онуфрійкови правда. Бо вогень є такий: вержеш патик д'ватрі, а вна го обмацує, йик ика любаска, а патик ціліський гнетси и червонієтси. Коли вже го на всі боки обмацує, то з патики лишеїтси сама спужа, а решта д'горі в небо йде. Онуфрійко задив'євси у вогень и у сьвіт. Вичюв, шо в тім є мудра гадка. Вичюв, але багато ни говорив: „всьо вид вогня и кризь вогень“. Так повів.

Ни раз чюти вогень в собі – в нутрі. Чюєш, йик палитси. Чюєш го в ревности. В желю. Чюєш в туску. И в любви такіж. И тогди жиєш, йикби собі самому навкірки. Огень роздираєт те на дві половини. Одну кортит приблизитиси д'ватрі, а друга вид ватри тікає. Так йик бес був мотилем и вовком нараз. Мотилє д'огневи кєгне. Вовк вид огню тікає. А чєсом такий їс, йикби був димом и спужов. Одно те д'горі кєгне, а друге в долину. Вїдєш на верх, хотів бес

штрикнути в бердо. Стоїш удолині, хотів бес вийти на верх. Все йкийс такий сам ни свий. Пломіне си з тебе видобуває.

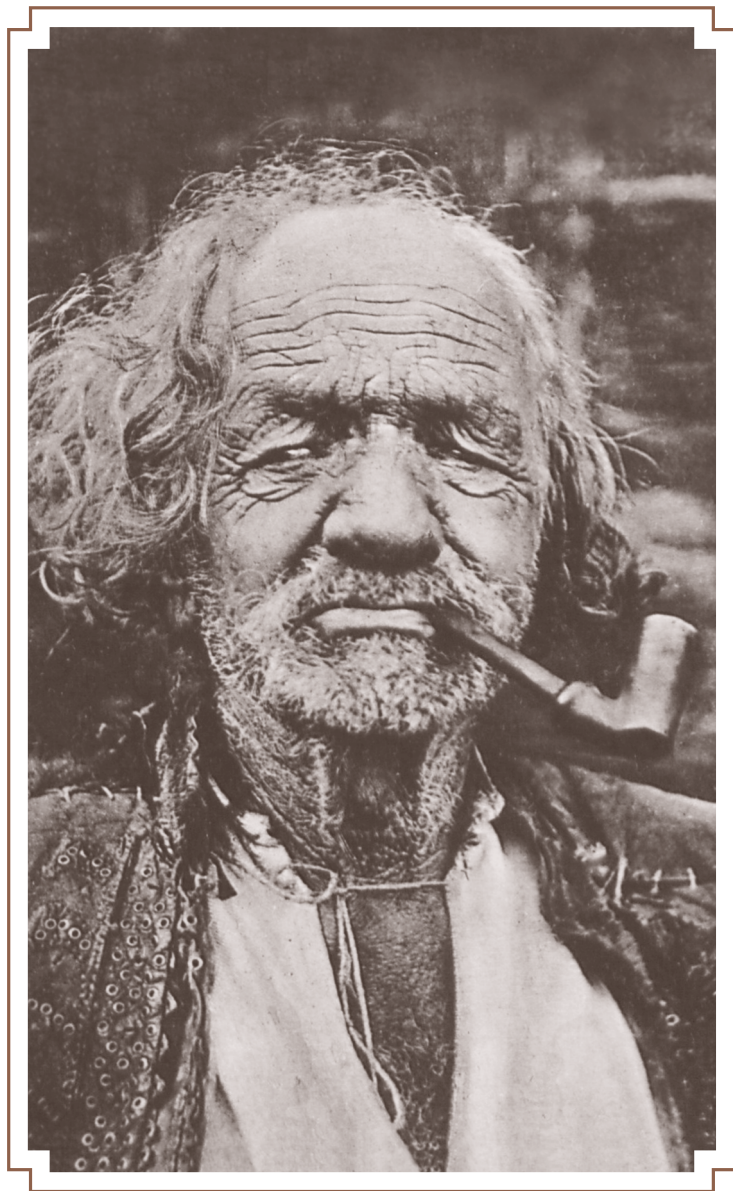
Чьоловік жиє самому собі навкіркі.

Отэк греки то називали „діелектиков“. Такіж красно. „Діелектику“ мож видіти голим воком, коли Йвась, Лесь тай Гарасим трохе си пидпили. Коли Йвась трохе си віп'єт, то горівка тручеет го вдолину. Коли Лесь си віп'єт, то горівка кегне го вбік. А Гарасима, прото, горівка цурікает назад. Єк здиб'ютьси всі п'єні, то имутси оден за одного и держетси купи. Так си йдут. И коли кождий осібно ни годен на ногах си вдержети, то вкупі си держет. Йдут співаючі – самим собі навкіркі. И то си називает „єдністю в суперечности“. Онуфрій Манчук з Пидкринти такіж то виснував йико той Гераклітос.

Подібно з хлопом тай бабов. Ту допіру суперечність! Огень ділит, огень єднає. Суперечність и єднанє, єднанє и суперечність. Ціле жите. Вже си ни випрежеш, хіба йик ноги прокегнеш.

Онуфрій з Пидкринти – йик той Гераклітос з Ефесосу – напусто ни обзивавси. А йик вже мав шо повісти, то зачінав так: „Ни буду вам багато говорити, бо й нима ид'кому“. Витак виводив накоротко тай ни довго: „Абесте знали, шо всьо тече. Ни зайдеш два рази у ту саму воду“. Хто то відає, шо на гадци маєт старий чьоловік, коли йик дитина задивитси у ватру?

*Післідь ретенних бадань
верховинских учених виів'єйтси,
шо Діогенес з Сінопеусу то направду є*

Митро Кулешя з Квасів

Говорили про него: „Дурний, але свий розум має“. То був такий, шо йиму ни ходило ни про шо. Йик попоїст, то попоїст, а ни попоїст, то годно бути й так, віп'єт, то віп'єт, а ни віп'єт, то йой – най будет. Може, чулисте про него, бо то вин сидів у бочьці. А було то в місті. Бочька була нимала, вид вина, май усхласи. Містени радо го мали, бо вин все їм файно радив. Але й допечі годен був. Раз го шош взлостили, взев вин у руки ліхтарь, йшов по місту и кого здибав, то сьвіттив му в твар. „Шо робиш?“. А вин: „Шукаю Людину“. Ни було Людини. Тогди казав: „Йикбих мав такий писок, йик ти, то бих го в гачях носив“.

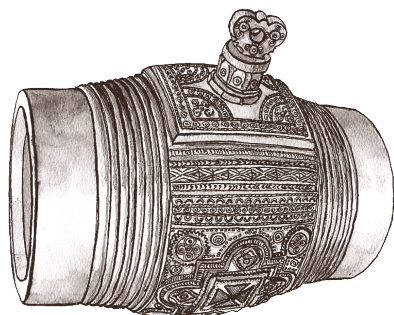
Кулешов Митро став за то, шо йкос раз прийшов д'нему пан из замку в Коломиї. А був то фист панцкый пан. Йик увидів такого бідака, то хотів го чімос обдарувати, але ни гей знав, шо Митрови тра. Радивси шо радивси, тай делінь питаїтси в Митра: „Шо бес хтів?“ А вин: „Єдно, абесте, пане, міні Сонечько ни затулели“. Але пан си ни утихомирив. Пислав д'нему дворака. А дворак видит, шо Митрик варит на ватрі кулешу, таку пісну, тай йиму каже: „Йикби ти, Дми', умів крішечку карк зибгати, то на замку в Коломиї миг бес ни такий харчь мати“. А Митрик му на то: „Йикби ти умів'іс таку кулешку варити, то бес ни мусів перед панами карк бгати“.

Кулешя Митрик з Квасів – наш гуцульський Діогенес – був чьоловіком свобидним. Ни дав душі свої прив'їзати д'земним гараздам. Йик май менче мати, а йик май бирше бути. Бо то, шо маєш, и тебе має. Маєш ґрунта, то вже прив'єзаний д'ґрунтам. Маєш ліс, то прив'єзаний д'лісови. Маєш бабу, то прив'єзаний д'запасці. А йик так те того всьо пов'єже, то и ни покмітиш, шо вже їс себе ни маєш. А тогди такий стаєш йик та тїнь. Все ни свій. Все чюжий.

А на Господа Бога вини ни змітуй. Раз Митрика змилило. Вивчері намовили го, шоби сів до корита, а вни го спусте Тисов в долини, то доплиє до Хуста, кажут, там є ше май ліпші бочьки. И Митрик злакомивси. Раз в житю. Тай шо, йик корито перевернулося, і мало бракувало, аби Митрик ни втопивси. Нарікав витак на Господа Бога, шо го з опіки свої опустил. А вивчері му на то повіли: „Ти на Госпидка Бога ни нарікай, бо Бог Сітенький ни винен, лиш ти сам винен, бо їс лихо сів“.

Так то буває: зле їс седеш, а витак рейвахуєш, шо Господь Бог винен.

Митрик Кулешя з Квасів спочів у Рахові, и там го поховали. Сегонне вже мало хто кемує, де йиго могила. Однако перепис на добру кулешю по Митрику лишивси. А шо кождий гуцул знаєт кулешю зріхтувати, то ни перед ким вже ни мусит карк бгати. Йо.

З Пітагорасом то було так.

Єк люде зачели си перечіти, шо би мало бути на почетку, то Йосьо Оренштайн з міста виснував, шо „на почетку була ціна“. А чьо вин так виснував?

Тимунь, шо був вин йикби перший банкір на Гуцульшіні. Зичів гроші на процент – и з того жив. А Йосьо Оренштайн оженивси з Рузьов Бідинсков, лиш вна ни була з Коломиї, а з Кутів. И гет ни була біднов, бо була крєвнов з Шибиловскими, котрі мали фист елеґанцкі склєпи. И вна му притакує: „Ая, добре, Йосю, говориш, на почетку мусит бути ціна. Айбо на кінци такіж. На тот приклад – ціна комашні“.

Но и так зачелоси розносити по сьвіту, шо йик говоримо про почеток, то на почетку була ціна. Дійшло то до вуха Луки Гарматія з Розтік, котрий був фист мудрагель. Айбо вин, хоть називали го „Гарматій з Розтік“, то ни сидів у Розтоках, лишень в Головах.

Йиго хатчіна там дотеперечькі стоїт. А був то чьоловік поставний. А йик то вчюв, то аж підштрик д'горі. А сталоси то над Черемошем, єк вин рибу ловив, нидалєко Дідушкової Річьки. Тра би було сєгодне в тім місци йикийс памнетник поставити. Вже йик впав на земню, то повів розважно: „айбо ни ціна, а цифра!“

И так ївивси Пітагорас, а наравду то

Лука Гарматій з Розтік

Заснував вин школу, першу школу на сьвіті, то значіт – на Гуцульшіні. Школа постала в Головах, де потік Магівський

вчораєт в Білу Річку. Гій, брате! Але добутиси до тої школи було гей нилегко. А видержети – ше кешше! Перший рік обов'їзком було – слуханє и гуцульський данец. Чього слуханє? Чього данец?

Того слуханє, аби нікто пусте ни питав. Люде питаютси, але пусте. Маш трафунок – йдеш дорогов, а люде питаютси: „Шо, йдете, йо?“ Ну то шо си питаїш, йик видиш? Лука Гарматій сів собі раз над водов з вудков. Їкийс забігачький видит и питаїтси: „Дес идете, йо?“ А вин на то: „А може, ше си запитаєш, нашо?“ Так шо у тій школі в Головах учінь мав право си запитати аж по році науки. Йик добре си запитав, то го лишели, а йик лихо, то йшов на штири вітри и п'єтий шум.

А гуцульський данец був важний тимунь, шо го данцуют по два, по штири, а навіть по шишнацікь. А то такий є файний данец, шо нима му ціни. А цифра – є. Цифра за цифров. И то си називаєт „цифрованє“. Данец на цифрованю стоїт. А Лука Гарматій виснував, шо ни тилько данец, але й усий сьвіт то таки є нічьо инче, йик одно велике цифрованє.

